

Studenten met hersenletsel: zorg voor passende ondersteuning!

Studeren als je hersenletsel hebt: dat kan een uitdaging zijn. Concentratieproblemen, korte termijngeheugenverlies, moeite met plannen en overprikkeling zijn symptomen die studenten met hersenletsel vaak hebben en die voor hen knelpunten vormen tijdens de opleiding. In dit artikel worden de opgedane kennis en ervaringen vanuit deelproject 3 'Maatschappelijke participatie van mensen met NAH en hun naasten' van het NAH-kennisnetwerk hierover gedeeld. Waardevolle kennis die laat zien welke ondersteuningsmogelijkheden er zijn voor deze studenten.

Waar lopen studenten met hersenletsel tegenaan in de opleiding?

Studenten noemen de volgende belemmeringen tijdens de studie: onbegrip, onwetendheid, overbelasting van het studieprogramma onvoldoende begeleiding/ ondersteuning, en onvoldoende (vindbare) informatievoorziening. Studenten geven aan dat zij zich vaak niet begrepen voelen door hun onderwijsinstelling. Hoe komt dat? Een van de redenen is dat studenten met hersenletsel vaak niet in beeld zijn bij de onderwijsinstelling. Daarnaast ontstaat onbegrip omdat hersenletsel een aandoening is die vaak aan de buitenkant niet te zien is en omdat professionals weinig tot geen kennis hebben van hersenletsel. Dit maakt het voor decanen en studiebegeleiders moeilijk om te begrijpen wat voor impact NAH heeft voor de student.

"Ik heb verminderde concentratie waardoor ik sneller ben afgeleid. De prikkels om mij heen zijn heel vermoeiend, die kan ik niet goed filteren, dus hoorcolleges zijn heel vermoeiend." (Student)

Studenten met hersenletsel in beeld krijgen

Zowel op onderwijsinstellingen als landelijk gezien zijn er geen precieze aantallen bekend hoeveel studenten er hersenletsel hebben. Een decaan van een grote Hogeschoolinstelling gaf aan dat hij op zijn school geen leerlingen met hersenletsel heeft. Echter als hij in zijn systeem de lijst van symptomen bekeek van studenten met zorgbehoeften, waren "vermoeidheid" en "concentratieproblemen" veel voorkomende symptomen. Onder deze mensen zouden ook studenten met NAH kunnen zitten omdat dit veel voorkomende gevolgen van NAH zijn. Het in beeld krijgen van de studenten met hersenletsel is een belangrijke beginstap. Zowel de onderwijsinstelling als studenten zelf hebben hier een verantwoordelijkheid in. Als studenten niet zelf aangeven dat ze hersenletsel hebben, dan is het voor de onderwijsinstelling lastig om hier rekening mee te houden. Anderzijds kan het vergroten van kennis over hersenletsel bij decanen en studiebegeleiders wel bijdragen aan het (h)erkennen van hersenletsel tijdens de studieperiode.

Waar hebben studenten behoefte aan?

De onderwijsinstelling of onderwijsprofessional kan helpen door informatie, advies of begeleiding te bieden voor deze studenten. Voor deze studenten zijn aanpassingen nodig: denk aan het inplannen van een prikkelarme tentamenruimte, één begeleider als aanspreekpunt voor vragen, extra tijd bij examens en een aangepast studieprogramma. Studenten geven aan dat zij persoonlijke begeleiding zouden willen van één betrokken persoon die hen begeleidt gedurende de opleiding. In de motie die de Tweede Kamer op 27 maart 2019 heeft aangenomen, is besloten dat op alle onderwijsinstellingen één aanspreekpunt voor studenten met zorgbehoeften aanwezig is. Het gaat hierbij zowel om de informatievoorziening (wat kan de onderwijsinstelling bieden aan ondersteuning) als de fysieke aanwezigheid (wanneer, waar en bij wie kan je als student terecht). Studenten hebben hierbij behoefte aan iemand die hun situatie begrijpt en waar zij terecht kunnen als zij tegen knelpunten aanlopen. Op deze manier hoeven zij niet steeds opnieuw uit te leggen aan andere (student)begeleiders waar zij tegenaanlopen.

"Ik heb gewoon een gesprek gehad met mijn slb-er over hoe we dingen gaan aanpakken. We zijn bezig geweest met de aanvraag van extra tijd voor toetsen en eventueel een laptop bij het maken van toetsen. En als ik moeite heb met plannen dan zijn daar leertrajecten voor bij ons op school."

Aanpassingen die helpend zijn

Het is belangrijk om in zicht te hebben welke aanpassingen er voor een student nodig zijn. Zo was er een student met hersenletsel en een lichamelijke beperking die moeite had om op tijd te komen in de lessen, omdat zijn lessen steeds in verschillende gebouwen waren en dat het in elk gebouw heel lang duurt voordat de lift er is. Daardoor kwam hij steeds te laat in de les en die wisseling van gebouwen gaf hem veel stress. De studentdecaan is met de roostermaker in gesprek gegaan en de leslokalen zijn dusdanig aangepast dat de meeste lessen nu in één gebouw op dezelfde (rustige) verdieping plaatsvinden. Een andere student gaf aan dat het studietempo te hoog lag voor haar. Door de concentratieproblemen kost het meer tijd om de lesstof door te nemen. Een aangepast studieprogramma heeft ervoor gezorgd dat ze toch haar studie kon doen. Door deze relatief eenvoudige aanpassingen konden deze studenten met hersenletsel hun studie goed volgen.

“Ik ben in gesprek gegaan met de studentdecaan en ik heb gezegd: ik ben niet dom, ik kan hier prima studeren, maar niet in dit tempo. Samen zijn we naar een aangepast studieprogramma gaan kijken.”

Andere organisaties die iets kunnen betekenen

Er zijn verschillende organisaties die zich inzetten om studenten met beperkingen zo goed mogelijk te ondersteunen in hun studie of waar handige informatie te vinden is, zoals ECIO (Expertisecentrum Inclusief Onderwijs, voorheen Handicap + studie), Breinsupport en Stichting SWOM. Deze organisaties zetten zich in voor een veel grotere doelgroep dan alleen studenten met hersenletsel, ook voor studenten met autisme, depressie, lichamelijke beperkingen, etc. Ook in de afrondingsfase van de studie zijn er initiatieven die studenten kunnen ondersteunen in hun zoektocht naar werk. Zo heeft Stichting SWOM een cursus ontwikkeld die op scholen gegeven kunnen worden om mensen met hersenletsel voor te bereiden op de arbeidsmarkt. En Hogeschool Windesheim is recent gestart met een project ‘sterk naar werk’, waarin studenten met een beperking begeleid worden naar werk.

Verschillende fases van studeren, verschillende behoeften aan ondersteuning

Niet alleen tijdens het studeren, maar ook in de periode voorafgaand en de periode van het afronden van de studie zijn momenten waarop een student met hersenletsel elke keer andere uitdagingen tegenkomt. Het is van belang om deze drie verschillende fasen te (h)erkennen en de ondersteuning te laten aansluiten op elke fase. Hieronder staan tips voor studenten en onderwijsprofessionals per fase.

	Tips voor studenten	Tips voor onderwijsprofessionals
Voor studie	<ul style="list-style-type: none">- Denk na wat voor beroep je kan doen met de studie; als deze beroepen niet realistisch zijn, zoek dan naar een andere studie.- Plan voordat de opleiding begint gelijk een gesprek met de decaan of studiebegeleider waarin je aangeeft welke beperking je hebt en welke randvoorwaarden je hebt om te kunnen studeren.	<ul style="list-style-type: none">- Zorg voor een “warme overdracht” van school naar school. Stem af welke aanpassingen bij hen succesvol waren.- Geef in communicatie-uitingen duidelijk aan waar studenten met hersenletsel zich kunnen melden.- Houd in je systeem bij hoeveel studenten met hersenletsel er op jouw school zijn.
Tijdens studie	<ul style="list-style-type: none">- Plan regelmatig (bijv. twee keer per jaar) een gesprek in met je studiebegeleider om te kijken welke aanpassingen nodig zijn.- Neem contact op met organisaties zoals Stichting	<ul style="list-style-type: none">- Zorg voor één aanspreekpunt waar de student terecht kan.- Houd periodiek contact met de student om te kijken welke aanpassingen er in het

	SWOM, Breinsupport en ECIO; zij hebben veel ervaring in mogelijkheden ter ondersteuning of aanpassing tijdens jouw studie.	studieprogramma en/ of onderwijsomgeving nodig zijn. - Voor zorgopleidingen: integreer ook informatie over hersenletsel in je onderwijs.
Afronding studie	<ul style="list-style-type: none"> - Kijk welke ondersteuning je kan gebruiken op zoek naar een baan - Maak gebruik van reïntegratieprofessionals en organisaties zoals SWOM, Breinsupport en The Class (Edwin van der Sar Foundation) om de overgang van school naar het vinden van werk soepel te laten verlopen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Denk mee met de student welke organisaties/ professionals of bijv. trainingen helpend kunnen zijn naar werk. (bijv. sollicitatiecursus van SWOM of sterk naar werk' van Hogeschool Windesheim). - Indien van toepassing: zorg voor een warme overdracht naar werk zodat de werkplek niet het wiel opnieuw hoeft uit te vinden.

Deelproject 3 'Maatschappelijke participatie van mensen met NAH en hun naasten' is onderdeel van het NAH-Kennisnetwerk: Gewoon bijzonder met niet aangeboren hersenletsel (NAH) dat door ZonMw en de Hersenstichting wordt gefinancierd. Voor meer informatie over het 'Domein Educatie' kunt u een e-mail sturen naar Mireille Donkervoort via m.donkervoort@windesheim.nl.